

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Praze rozhodl samosoudcem Mgr. Ing. Petrem Šuránkem ve věci žalobkyně **H. P., nar.x**, zastoupené J. P., obecným zmocněncem, oba bytem x, proti žalované **České správě sociálního zabezpečení** se sídlem Křížová 25, 225 08 Praha 5, o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 16. 03. 2015, č. j. x/315-ISI,

t a k t o :

- I. Rozhodnutí žalované ze dne 16. 03. 2015, č. j. x/315-ISI, se zrušuje a věc se vrací žalované k dalšímu řízení.**
- II. Žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku náhradu nákladů řízení ve výši 154,- Kč.**

O d ů v o d n ě n í :

Žalobkyně se žalobou podle části třetí, hlavy druhé, dílu prvního zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“) odeslanou dne 20. 04. 2015 domáhala zrušení rozhodnutí žalované ze dne 16. 03. 2015, č. j. x/315-ISI (dále jen „napadené rozhodnutí“), jímž žalovaná k jejím námitkám zčásti změnila své rozhodnutí ze dne 23. 10. 2014, č. j. x (dále jen „prvostupňové rozhodnutí“), doplněním výroku, podle nějž žalobkyni náleží doplatek starobního důchodu ode dne 07. 07. 2009, ve zbytku jej však potvrdila. Prvostupňovým rozhodnutím žalovaná žalobkyni navýšila starobní důchod podle § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění zákona č. 267/2014 Sb. (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“) s přihlédnutím k valorizacím podle příslušných nařízení vlády a vyhlášek Ministerstva práce a sociálních věcí (dále jen

„MPSV“) ve výši 3.279,- Kč měsíčně na základě uznání náhradních dob pojištění získaných péčí o tchýni žalobkyně, paní M. P., nar. x, v období od 01. 05. 1990 do její smrti dne ...

Žalobkyně uvedla, že v minulosti dlouhodobě téměř nepřetržitě mezi lety 1980 až 2011 pečovala o své rodiče a rodiče jejího manžela a vzhledem ke zdravotním obtížím získala jen krátkou dobu zaměstnání, který pobírá až od svých 65 let ve velmi nízké výši. Poté, co novelou zákona o důchodovém pojištění bylo s účinností od 01. 07. 2009 [pozn. soudu: jde o zákon č. 306/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 306/2008 Sb.“)] bylo vloženo nové ustanovení § 19a umožňující přiznat pojištěncům dlouhodobě pečujícím o osobu závislou na péči jiné osoby, resp. osobu bezmocnou, důchod ve zvláštní zákonem stanovené péči, požádala o přepočet svého starobního důchodu, avšak žalovaná jí započítala péči o matku pouze v období od 02. 04. 1999 do 19. 03. 2006 (patrně vycházejíc z ustanovení § 33 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění, které však podle žalobkyně nemůže omezovat dobu péče hodnotitelnou podle § 19a), třebaže o ni pečovala až do její smrti dne 10. 11. 2011. Péči o tchýni jí pak žalovaná uznala až po intervenci veřejné ochránkyně práv pouze od 01. 05. 1990, ačkoliv žalobkyní předložená dokumentace prokazuje, že její převážná bezmocnost trvala delší dobu a měla zakládat účast žalobkyně na důchodovém zabezpečení již v 80. letech minulého století.

Ke zdravotnímu stavu tchýně se zachoval protokol o jednání lékařské posudkové služby Okresní správy sociálního zabezpečení Kolín (dále jen „OSSZ“) ze dne 29. 11. 1990 konstatující její částečnou bezmocnost a podkladový lékařský nález ošetřujícího lékaře MUDr. J. K. Protože protokol nevycházel z podkladového lékařského nálezu, na základě podnětu veřejné ochránkyně práv posudková lékařka OSSZ v rámci mimořádné lékařské prohlídky ze dne 07. 07. 2014 přehodnotila stupeň bezmocnosti se závěrem, že tchýně byla v období od 01. 05. 1990 do 11. 03. 1992 převážně bezmocná a péče žalobkyně o ni mohla být zhodnocena jako náhradní doba podle § 9 odst. 1 písm. k) zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění účinném do 31. 12. 1995 (dále jen „zákon o sociálním zabezpečení“) ve spojení s § 8 odst. 2 vyhlášky č. 149/1988 Sb., kterou se provádí zákon o sociálním zabezpečení, ve znění účinném do 31. 12. 1995 (dále jen „prováděcí vyhláška“). Žalobkyně však namítá, že o tchýni pečovala už od 80. let minulého století a disponuje též dokumentací, z níž je patrné, že tchýně byla převážně bezmocnou již v té době. Přitom podle stávající právní úpravy žalobkyně může podat opravný prostředek až proti rozhodnutí vydanému na základě tohoto nesprávného posudku a toto rozhodnutí vzhledem k tomu, že žalobkyně již pobírala starobní důchod, žalovaná pojala do rozhodnutí o zvýšení důchodu a rozhodnutí tak nevydávala OSSZ. V námitkovém řízení žalobkyně předložila důkazy v podobě vyjádření praktického lékaře MUDr. J. R. ze dne 06. 10. 2014, čestné prohlášení ošetřujícího lékaře MUDr. J. K. a jeho zdravotní sestry V. N. ze dne 29. 12. 2010, znalecký posudek MUDr. J. Š. ze dne 10. 11. 2014 a chorobopis geriatrického oddělení Nemocnice v Kolíně (z něž znalec vycházel), posudková lékařka žalované však setrvala co do stupně bezmocnosti i délky jejího trvání na závěrech LPS OSSZ a v návaznosti na to žalovaná své předchozí rozhodnutí potvrdila, jen do něj doplnila výrok o datu, od něž náleží doplatek důchodu.

Žalobkyně nepovažuje posudek posudkové lékařky žalované za úplný a přesvědčivý, neboť doklady předložené žalobkyní sice vyjmenoval, nad rámec předchozího posudku však pouze uzavřel, že „nemůže být již zjištěna podrobnější dokumentace stavu a zjištění staršího data, než údaje, dle kterých [tchýně] byla aktuálně posouzena.“ Chybí jakákoliv argumentace,

jak se posudková lékařka vypořádala s nově předloženými dokumenty včetně znaleckého posudku, a závěry neodpovídají skutkovým zjištěním vypovídajícím o možném vzniku převážné bezmocnosti k dřívějšímu datu. Podle žalobkyně se jedná o vadu řízení, která mohla mít za následek nesprávné posouzení a v tomto směru nejprve navrhla vyžádat zpracování doplňujícího posudku posudkovou komisí MPSV. V doplnění žaloby pak uvedla, že tento posudek nebude třeba, a odkázala na rozsudek NSS ze dne 24. 07. 2013, č. j. 6 Ads 15/2013-28, kterým byla zamítnuta kasační stížnost proti rozsudku zdejšího soudu ze dne 13. 02. 2013, č. j. 42 Ad 181/2011-59, v němž soud také na základě svědeckých výpovědí a znaleckého posudku v situaci skartované zdravotnické dokumentace dovodil, že osoba, o níž bylo pečováno, byla velice pravděpodobně převážně bezmocná ve smyslu zákona o sociálním zabezpečení.

Druhá linie žalobní argumentace brojí proti tomu, že po zohlednění péče o tchýni jí žalovaná přiznala doplatek důchodu jen za pět let nazpět ode dne konání mimořádné lékařské prohlídky bezmocnosti tchýně, tj. od 07. 07. 2009, a nikoliv již ode dne 20. 03. 2006, od něž jí byl starobní důchod zpětně přiznán. Žalobkyně nesouhlasí s tím, že v případě odlišného posudkového závěru se nejedná o nesprávný postup orgánu sociálního zabezpečení ve smyslu § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění. Podle ní nelze tvrdit, že vycházejí-li ze stejného skutkového závěru dva různé posudkové závěry, nebyl žádný z nich vydán v důsledku nesprávného postupu. Shodnou argumentaci, že jde o pouhé odlišné hodnocení těchto podkladů a že jej nelze považovat za nesprávný postup orgánů sociálního zabezpečení, podle žalobkyně zamítl Nejvyšší správní soud (dále jen „NSS“) v rozsudku ze dne 18. 07. 2014, č. j. 5 Ads 94/2014-22, a dovodil, že za takový nesprávný postup je třeba považovat i pochybení posudkového lékaře při posouzení zdravotního stavu. Situace žalobkyně je navíc velmi blízká skutkovým okolnostem věci posuzované NSS. Obsah lékařského nálezu ze dne 14. 11. 1990 pro zjištění bezmocnosti byl znám posudkové komisi, ta však skutečnosti v něm uvedené (vedle uváděné informace, že tchýně potřebovala pomoc jiné osoby při braní léků, otevření a zavření dveří, oblékání a obouvání, v protokolu chybí zmínka o inkontinenci a nezbytnosti omezovat její pohyb z důvodu dezorientace) nezohlednila, její protokol ze dne 29. 11. 1990 je neúplný (chybí v něm výčet podkladů i informace, zda byla posuzovaná jednána přítomna) a není z něj vůbec zřejmé, zda k odlišnému závěru oproti závěru z mimořádné lékařské prohlídky dospěla pouze z důvodu odlišného odborného názoru, nebo z důvodů jiných, např. přehlédnutí těchto podstatných informací. Žalobkyně také poukázala na důvodovou zprávu k zákonu č. 306/2008 Sb., kterým bylo novelizováno ustanovení § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění a která jako příklad nesprávného postupu orgánu sociálního zabezpečení uvádí situaci, kdy tento orgán přehlédne okolnost, která již byla obsažena v podkladech v době rozhodování, použije nesprávných podkladů, dopustí se početní chyby, zamění podkladový materiál, chybně stanoví věk pro vznik nároku na důchod, provede snížení důchodu, přestože k němu dojít nemělo, nebo jej nezvýší, ačkoliv tak měl učinit (zejména při hromadném zvyšování důchodů). Žalobkyně konečně též odmítla argument, že analogicky v případě, kdy by se dodatečně zjistilo, že posudek byl nesprávný ve prospěch žalobkyně, by žalobkyně také neměla povinnost nic doplácet. Analogickou aplikaci ustanovení § 56 odst. 1 písm. c) zákona o důchodovém pojištění by bylo podle ní možné použít pouze v případě, že zákon nemá ustanovení upravující určitou situaci a analogicky aplikované ustanovení dopadá na situaci nejvíce podobnou. Zde však takovou situaci upravuje přímo ustanovení § 56 odst. 1 písm. c) věty třetí zákona o důchodovém pojištění.

Žalovaná uvedla, že předpokladem posouzení péče o osobu blízkou jako náhradní doby pojištění podle § 9 zákona o sociálním zabezpečení byla skutečnost, že se jednalo o osobu převážně nebo úplně bezmocnou, částečná bezmocnost náhradní dobu pojištění nezakládala. V období od 11. 01. 1993 do 31. 12. 1995 se přitom doba péče prokazovala prohlášením pečující osoby a posudkem LPS OSSZ o stupni bezmocnosti. Tchýně žalobkyně byla posudkem ze dne 29. 11. 1990 od května 1990 uznána částečně bezmocnou podle § 70 odst. 1 písm. a) zákona o sociálním zabezpečení a podle § 36 odst. 1 prováděcí vyhlášky. Na základě mimořádné lékařské kontrolní prohlídky dne 07. 07. 2014 pak byla uznána v období od 01. 05. 1990 do 11. 03. 1992 osobou převážně bezmocnou. Opětovně byl zdravotní stav tchýně přezkoumán v námitkovém řízení se závěrem, že trpěla generalizovanou aterosklerózou, zvláště mozkových cév, částečnou inkontinencí, byla prakticky imobilní, zmatená a dezorientovaná, přičemž zemřela dne 11. 03. 1992. V dataci a povaze bezmocnosti se posudkový lékař i se znalostí nově předložené dokumentace a znaleckého posudku shodl se závěry mimořádné prohlídky s tím, že již nemůže být zjištěna podrobnější dokumentace stavu a zjištění staršího data. Žalovaná trvá na tom, že potvrzení ošetřujícího lékaře a zdravotní sestry, ani znalecký posudek nemohou nahradit posudek o bezmocnosti, potvrzení úřadu práce, že žalobkyně poskytovala péči své matce, se pak k době péče o tchýni vůbec nevztahuje. K otázce data, od něž byl přiznán doplatek důchodu, žalovaná uvádí, že skutečnost, že odlišný posudkový závěr nepředstavuje nesprávný postup orgánů sociálního zabezpečení, vychází právě ze záměru zákonodárce prezentovaného v důvodové zprávě (zde cituje tutéž pasáž jako žalobkyně). Nesprávným postupem ve smyslu § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění jsou podle ní situace, kdy má orgán sociálního zabezpečení v době rozhodování všechny podklady plně a jednoznačně prokazující důchodové nároky oprávněného. V tomto konkrétním případě však žalobkyně v námitkovém řízení nově dokládala čestná prohlášení a znalecký posudek. Žalovaná také poukazuje na to, že rozhodování NSS v této věci není dosud zcela ustálené, což dovozuje z rozsudku NSS ze dne 18. 08. 2011, č. j. 3 Ads 94/2010-99. Ve zbytku žalovaná odkázala na odůvodnění napadeného rozhodnutí a navrhla žalobu zamítnout.

V replice žalobkyně upozornila na to, že o přiznání důchodu od 20. 03. 2006 žalovaná rozhodla na základě posudku z mimořádné kontrolní lékařské prohlídky, ke které vedlo upozornění veřejné ochránkyně práv na lékařský nálezný pro zjištění bezmocnosti její tchýně ze dne 14. 11. 1990, který v posudkovém spise byl založen dlouho předtím, než poprvé požádala o starobní důchod. Navíc žalobkyně v námitkovém řízení předložené důkazy žalovaná ani nijak nezohlednila. V dalším „informativním“ podání pak obsáhle vyličila svou obtížnou sociální situaci a přehlídání jí předkládaných listin a nevstřícné jednání, na něž u OSSZ a žalované soustavně narážela.

Soud také vyzval účastníky řízení, aby se vyjádřili, zda ve věci požadují naříditi jednání. Žalobkyně s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasila, žalovaná se v poskytnuté lhůtě nevyjádřila. Soud proto o žalobě rozhodoval podle § 51 odst. 1 s. ř. s. bez nařízení jednání.

Soud ze správního spisu zjistil, že žalobkyně dne 14. 07. 2010 na OSSZ podala žádost o úpravu důchodu z důvodu dlouhodobé péče o závislou osobu, v níž čestně prohlásila, že v průběhu svého života osobně pečovala o tchána, pana J. P., v letech 1980-1985, o tchýni v letech 1980-1992 a že o svou matku pečuje od 01. 01. 1996, přičemž celková doba péče trvala alespoň 15 let. Požádala, aby k dobám péče bylo přihlédnuto jako k náhradní době péče o závislou osobu ve smyslu § 19a zákona o důchodovém pojištění a aby výše tohoto důchodu byla upravena v souladu s čl. II bodem 15 zákona č. 306/2008 Sb. Jako přílohu žádosti

doložila mj. i rozhodnutí ze dne 18. 04. 2008, č. j. 22004/120-4513.2/2008/17/Li-PBO, jímž OSSZ podle ustanovení § 6 odst. 4 písm. a) bodů 11 a 12 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění účinném do 31. 12. 2007 (dále jen „organizační zákon“) deklarovala, že žalobkyně ode dne 02. 04. 1999 až dosud podle § 5 odst. 1 písm. s) zákona o důchodovém pojištění v plném rozsahu pečuje o svou matku, která byla až do 31. 12. 2005 osobou částečně bezmocnou starší 80 let věku, v roce 2006 osobou převážně bezmocnou a od 01. 01. 2007 osobou závislou na péči jiné osoby ve stupni II – středně těžká závislost. Doložila také rozhodnutí Městského úřadu Kolín, odboru sociálních věcí a zdravotnictví (dále jen „městský úřad“), ze dne 23. 12. 2008, č. j. 37689/2008/KOL, jímž bylo rozhodnuto, že od ledna 2009 bude matce žalobkyně poskytovat příspěvek na péči ve výši 8.000,- Kč měsíčně, a to na základě toho, že je podle § 8 zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění zákona č. 124/2008 Sb. (dále jen „zákon o sociálních službách“) považována za osobu závislou na pomoci jiné osoby ve stupni III – těžká závislost. Další přílohou bylo rozhodnutí městského úřadu ze dne 23. 08. 1996, č. j. 384/96 593/96, jímž byl žalobkyni od 01. 08. 1996 přiznán příspěvek při péči o osobu blízkou v souvislosti péči o rodiče žalobkyně.

Žalovaná žádost rozhodnutím ze dne 30. 08. 2010 zamítla, proti čemuž si žalobkyně podala námitky a doložila nové doklady. Dne 14. 09. 2010 OSSZ obdržela potvrzení Obecního úřadu Velký Osek (dále jen „obecní úřad“) ze dne 10. 09. 2010, zn. 0724/2010, jímž na žádost žalobkyně starosta obce potvrdil, že pečovala v letech 1983-1992 o rodiče svého manžela až do konce jejich života. Dne 29. 11. 2010 OSSZ obdržela také dvě čestná prohlášení svědků M. Č. a B. M. (dle žalobkyně jejich tehdejších sousedů) s úředně ověřenými podpisy, že žalobkyně již od počátku 80. let pečovala ve Velkém Oseku o oba rodiče svého manžela až do konce jejich života, zejména pak o bezmocnou tchýni. Žalobkyně přiložila i své osobní čestné prohlášení, že o rodiče svého manžela pečovala v letech 1980-1992 a že (pozn. soudu: patrně tchýně) po celou dobu její péče nebyla nikdy umístěna v ústavu sociální péče a ani v jiném zdravotnickém zařízení, byla pouze po několik dnů hospitalizována po mozkové příhodě v roce 1988. Žalovaná však námitky (poté, co v době přerušení řízení žalobkyně nepředložila rozhodnutí OSSZ o bezmocnosti rodičů manžela) rozhodnutím ze dne 03. 12. 2010, č. j. x/315-LP, zamítla a předchozí rozhodnutí potvrdila s tím, že nemá za prokázané, že žalobkyně v letech 1980 až 1992 splnila podmínky pro započítání doby péče o blízkou bezmocnou osobu do celkové doby pojištění.

Žalobkyně posléze neuspěla ani s opakovanými žádostmi o odstranění tvrdosti zákona, v souvislosti s nimiž doložila zprávu ošetřujícího lékaře rodičů manžela, MUDr. J. K., že jejich zdravotní dokumentace nebyla nalezena, a čestné prohlášení paní V. N. z 29. 10. 2010 s úředně ověřeným podpisem, že v 80. letech pracovala jako zdravotní sestra MUDr. J. K. a pamatuje si, že u rodičů manžela žalobkyně byla tehdy nutná celodenní péče, a to zejména u tchýně, která byla upoutána na lůžko. Pravdivost tohoto prohlášení potvrdil svým prohlášením i MUDr. J. K.. Žalobkyně také tvrdila, že dne 22. 11. 2010 žádala posudkového lékaře OSSZ o vypracování posudku k uznání bezmocnosti rodičů manžela, ten jí však měl žádost vrátit s tím, že bez lékařské dokumentace nelze u zemřelých takový posudek zpracovat.

Z evidenčního listu o době zaměstnání a výdělku vystaveného zaměstnavatelem žalobkyně vyplynulo, že žalobkyně byla zaměstnána v období od 01. 01. 1958 do 04. 05. 1961, čestným prohlášením dvou svědků pak žalobkyně prokázala, že zaměstnání trvalo od 01. 05. 1955 do 31. 12. 1962. Podle osobního listu důchodového pojištění žalovaná žalobkyni mimo této doby zaměstnání zohledněné až od 18. roku věku započítla jako

náhradní dobu pojištění dobu péče od 02. 04. 1999 do 28. 03. 2007 (datum, od něž byl původně žalobkyni přiznán starobní důchod podle § 29 zákona o důchodovém pojištění).

Dne 30. 04. 2014 si žalobkyně vyžádala rozhodnutí žalované ze dne 12. 12. 1990, č. j. 035 821 120, jímž bylo tchýni přiznáno od 01. 05. 1990 zvýšení důchodu pro bezmocnost s odkazem na to, že podle posudkové komise sociálního zabezpečí Okresního národního výboru Kolín (dále jen „komise ONV“) její zdravotní stav odpovídá částečné bezmocnosti. Podáním ze dne 13. 06. 2014 (jež podle podacího razítka žalovaná obdržela dne 17. 06. 2014) veřejná ochránkyně práv upozornila žalovanou na to, že zjistila nesoulad mezi lékařským nálezem pro zjištění bezmocnosti tchýně žalobkyně a obsahem protokolu o jednání posudkové komise, vyžádanými od OSSZ. Lékařský nález pro zjištění bezmocnosti ze dne 14. 11. 1990 zpracovaný obvodním lékařem MUDr. J. K. na základě vyšetření v domácnosti konstatoval diagnózu generalizované aterosklerózy zvláště mozkových cév s tím, že jde o stav trvalý, vzniklý poznenáhlu s celkovým zhoršením stavu od května 1990, jehož další zhoršení lze vzhledem k věku očekávat, a dále se v něm uvádí, že tchýně žalobkyně byla v té době již částečně inkontinentní, pokud jde o schopnost orientace, mluví zmateně, není orientována místem ani časem, má snahu utíkat, hledat osoby již zemřelé apod. Tchýně podle nálezu vyžadovala nepřetržitý dohled, který zajišťovala žalobkyně se svým manželem, nebyla schopna samostatně a spolehlivě brát předepsané léky, nebyla schopna žádného z úkonů osobní hygieny (včetně užití toaletního papíru) ani oblékání, nebyla schopna otevírat či zavírat okno, byla však schopna otevírat a zavírat dveře. Protokol o jednání komise ONV ze dne 29. 11. 1990 ve věci žádosti tchýně žalobkyně o zvýšení důchodu pro bezmocnost oproti tomu uvádí, že byla navštívena obvodním lékařem, který konstatoval diagnózu generalizované aterosklerózy cév mozkových, že mluví zmateně, není orientovaná místem ani časem, že potřebuje pomoc jiné osoby při braní léků, otevření a zavření dveří, oblékání a obouvání a že pomoc jí poskytuje syn. Na základě uvedeného komise ONV učinila závěr, že je částečně bezmocná podle § 70 odst. 1 písm. a) zákona o sociálním zabezpečení a podle § 36 odst. 1 prováděcí vyhlášky s datem vzniku v květnu 1990.

Žalovaná na základě upozornění veřejné ochránkyně práv z moci úřední nařídila mimořádnou kontrolní lékařskou prohlídku, na základě níž posudková lékařka OSSZ zpracovala dne 07. 07. 2014 posudek č. j. LPS/2014/2664-KO_CSSZ. V tomto posudku s odkazem na jediný podklad v podobě zprávy ošetřujícího lékaře MUDr. K. ze dne 14. 11. 1990 uzavřela, že tchýně žalobkyně byla v důsledku generalizované aterosklerózy zvláště mozkových cév s platností od 01. 05. 1990 do dne úmrtí (11. 03. 1992) převážně bezmocná podle § 70 odst. 1 písm. b) zákona o sociálním zabezpečení a § 2 odst. 2 prováděcí vyhlášky. Na základě tohoto posudku žalovaná rozhodnutím ze dne 23. 10. 2014 žalobkyni postupem z moci úřední přiznala podle § 29 odst. 2 a § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění starobní důchod ve výši 3.279,- Kč měsíčně od 20. 03. 2006 s tím, že podle odůvodnění jí doplatek důchodu náleží za pět let nazpět od zjištění nároku, tj. od 07. 07. 2009.

Dne 06. 11. 2014 žalovaná veřejné ochránkyni práv k jejímu dotazu sdělila, že ve věci otce žalobkyně se nepodařilo dohledat dávkový ani posudkový spis, podle interní aplikace mu však nebyl důchod zvýšen pro bezmocnost. Matka žalobkyně byla ode dne 01. 01. 1996 uznána částečně bezmocnou a od věku 80 let (02. 04. 1999) byla péči o ni žalobkyni započtena do doby pojištění.

Žalobkyně dne 18. 11. 2014 podala námitky, v nichž odkázala na přiložený znalecký posudek, který shledal dobu péče delší, než jí byla přiznána. Poukázala také na v průběhu řízení předložená čestná prohlášení, včetně nově předloženého prohlášení MUDr. J. R. (s

připojeným razítkem MUDr. E. R.) ze dne 06. 10. 2014, podle nějž po zhlédnutí dokumentace z hospitalizace tchýně žalobkyně na Léčebně dlouhodobě nemocných Kolín v roce 1992 lze soudit, že šlo o pacientku s řadou vážných chorob, nepohyblivou, ležící, s otlaky od dlouhodobého pobytu na lůžku, která byla odkázána na celodenní péči řadu let, jak potvrzují i připojená prohlášení MUDr. K. a sestry N. Žalobkyně v námitkách také žádala, aby jí byl přiznán důchod podle § 19a zákona o důchodovém pojištění a o doplacení důchodu již od 20. 03. 2006, protože původní přiznání důchodu od pozdějšího data bylo důsledkem nesprávného postupu správy sociálního zabezpečení, která v roce 1990 nesprávně posoudila stupeň bezmocnosti její tchýně. Žalobkyně přiložila potvrzení úřadu práce, že žalobkyně poskytovala péči své matce, která byla od ledna 2009 závislá na péči jiné osoby ve stupni III, až do jejího úmrtí dne 10. 11. 2011.

Přiložený znalecký posudek MUDr. J. Š., znalce z oboru posudkového lékařství, zpracovaný na žádost žalobkyně, vychází především z chorobopisu a denních záznamů léčby z hospitalizace tchýně žalobkyně na geriatrickém oddělení Nemocnice v Kolíně ve dnech 09. až 11. 03. 1992, a dále z čestných prohlášení shromážděných žalobkyní a potvrzení obecního úřadu. Znalec konstatoval zdravotní stav tchýně v roce 1992 (chronické onemocnění pohybového aparátu – postižení obou kolen i kyčlí zřejmě II. a III. stupně s přítomnou celkovou osteoartrózou ostatních kloubů – ovlivňující nepříznivě schopnost chůze a rozvinutá arterioskleróza vysokého stupně včetně postižení mozkových cév projevující se postižením kognitivních funkcí a v důsledku toho i schopnosti komunikace, orientace a celkové soběstačnosti v základních životních potřebách) a uvedl, že z tohoto stavu je zřejmé, že chronické postižení a omezení sebeobslužnosti se vyvíjelo dlouhou dobu, přičemž znalec se domnívá, že již před pěti let (ve věku 84 let) došlo k postižení pohybového aparátu degenerativními změnami a k postižení mozkových cév celkovou arteriosklerózou, takže byla potřebná celodenní pomoc jiné osoby.

V námitkovém řízení posudková lékařka žalované zpracovala dne 25. 02. 2015 lékařský posudek, v němž uvedla, že měla k dispozici veškerá čestná prohlášení i znalecký posudek MUDr. Š. a že dle vyjádření znalce další dokumentace (vyjma spisové dokumentace ONV včetně tehdejší lékařské zprávy MUDr. K.) není dostupná. V návaznosti na to jen konstatovala, že setrvává na posouzení posudkové lékařky OSSZ, aniž by jakkoliv komentovala zjištění z čestných prohlášení a znaleckého posudku.

Na základě tohoto posudku žalovaná napadeným rozhodnutím ze dne 16. 03. 2015 prvostupňové rozhodnutí změnila tak, že do výroku doplnila výrok o tom, že doplatek starobního důchodu žalobkyni náleží od 07. 07. 2009, z obsahového hlediska je však zřejmé, že námitky žalobkyně v plném rozsahu zamítla. V odůvodnění napadeného rozhodnutí žalovaná argumentovala v principu shodně jako ve vyjádření k žalobě (vyjma odkazů na judikaturu). K požadavku na přiznání důchodu podle § 19a zákona o důchodovém pojištění pak konstatovala, že žalobkyně získala jen 8 let a 305 dnů náhradní doby péče o osobu závislou, a nikoliv 15 let, jak toto ustanovení vyžaduje. Napadené rozhodnutí bylo žalobkyni doručeno dne 19. 03. 2015.

Soud poté, co ověřil, že žaloba byla podána včas, že je věcně i místně příslušným soudem a že napadené rozhodnutí je rozhodnutím ve smyslu § 65 s. ř. s., přezkoumal napadené rozhodnutí v žalobou vymezeném rozsahu. Dospěl přitom k závěru, že žaloba je důvodná. Soud ještě předtím vyzval účastníky řízení, aby se vyjádřili, zda ve věci požadují nařídit jednání. Žalobkyně s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasila, žalovaná se v poskytnuté lhůtě nevyjádřila. Soud proto o žalobě rozhodoval podle § 51 odst. 1 s. ř. s. bez nařízení jednání.

Soud s ohledem na údaje v osobním listu důchodového pojištění žalobkyně především konstatuje, že žalovaná má s ohledem na výchozí závěr o skutkovém stavu pravdu v tom směru, že v dané věci nemohla aplikovat ustanovení § 19a zákona o důchodovém pojištění, protože žalobkyně nezískala 15 let náhradních dob pojištění z titulu péče o osobu závislou. Podle odst. 1 tohoto § 19a totiž starobní a invalidní důchod pojištěnce nesmí být vyměřen z nižšího výpočtového základu, než kolik činí výpočtový základ stanovený podle § 15 z osobního vyměřovacího základu vypočteného podle odstavců 2 a 3 a podle § 16, avšak to platí jen v případě pojištěnce, který získal aspoň 15 roků náhradní doby pojištění za dobu účasti na pojištění osob uvedených v § 5 odst. 2 písm. e) nebo § 102a (dále jen "náhradní doba péče o závislou osobu"). Z téhož důvodu nemůže uspět ani její požadavek na zohlednění náhradních dob po datu, od něž jí byl starobní důchod přiznán, s tím, že § 33 odst. 2 věty druhé zákona o důchodovém pojištění se podle ní neuplatní při výpočtu důchodu podle § 19a téhož zákona.

Tento závěr žalované je však podmíněn správností údaje o započtených náhradních dobách péče o závislou osobu, který žalobkyně v průběhu celého správního řízení setrvale zpochybňuje s tvrzením, že péči o závislou osobu poskytovala již od roku 1980, a ne teprve ode dne 01. 05. 1990, a to až do roku 2011, a nabízí k tomu důkazy v podobě čestných prohlášení, potvrzení obecního úřadu a znaleckého posudku.

V obecnosti soud musí (se značným zjednodušením) předeslat, že systém důchodového pojištění je již od počátků své existence založen na pojistném principu (aktuálně ve formě tzv. mezigenerační solidarity, kdy z pojistného ekonomicky aktivních pojištěnců jsou hrazeny dávky pojištěnců, kteří z důvodu stáří či invalidity ekonomicky aktivní nejsou), tj. že předpokladem pro to, aby ve stáří mohl pojištěnec získat nárok na důchodovou dávku, je to, že předtím sám do tohoto systému přispíval pojistným (odvody ze svých výdělků). Právě proto zákon o důchodovém pojištění vyžaduje jako předpoklad vzniku nároku na důchod určitou minimální dobu pojištění, po níž pojištěnec sám do systému přispíval. Žalobkyně do systému s ohledem na svou profesní historii přispívala jen minimálně, neboť většinu života strávila v domácnosti. Z tohoto hlediska tedy přiznání důchodu v jejím případě není v souladu s nosnými principy systému důchodového pojištění.

Systém důchodového pojištění však i přes tento základní princip má i výraznou sociální funkci a připouští v tomto směru některé výjimky, které mají vedle respektu k sociálním situacím znemožňujícím přispívání do systému (např. tzv. invalidita z mládí, doba povinné vojenské služby, příprava na zaměstnání studiem) zvýhodňovat mj. i některé sociálně žádoucí aktivity, mezi něž patří mj. i péče o děti a péče o osoby se zdravotním postižením. V této souvislosti zákon definuje tzv. náhradní doby pojištění, které se i přesto, že v uvedených obdobích nebylo pojištěncem pojištění hrazeno, do požadované doby pojištění započítávají. Nelze však pomíjet fakt, že se jedná o výjimky z pravidla, a proto je třeba skutečně trvat na tom, aby bylo odpovídajícím způsobem prokázáno splnění veškerých zákonných podmínek, za nichž taková výjimka nastává.

V této souvislosti § 5 odst. 2 písm. e) zákona o důchodovém pojištění stanoví, že pojištění jsou při splnění podmínek stanovených v tomto zákoně účastny dále (mj.) osoby pečující osobně o osobu, která je závislá na pomoci jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost), pokud spolu žijí v domácnosti; podmínka domácnosti se nevyžaduje, jde-li o blízkou osobu. Obdobně ustanovení § 5 odst. 1 písm. s) zákona o důchodovém pojištění, ve znění účinném od 01. 01. 1996 do 31. 12. 2006, účast na důchodovém pojištění zakotvovalo pro osoby pečující osobně o převážně nebo úplně bezmocnou osobu nebo blízkou částečně bezmocnou osobu

starší 80 let, pokud spolu žijí v domácnosti; podmínka domácnosti se nevyžaduje, jde-li o osobu blízkou.

Podle § 12 odst. 1 věty poslední zákona o důchodovém pojištění je podmínkou pro to, aby se doba účasti na pojištění osob uvedených v § 5 odst. 2 písm. e) hodnotila jako náhradní doba pojištění, že o době osobní péče o osobu, která je závislá na pomoci jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo ve stupni III (těžká závislost) anebo ve stupni IV (úplná závislost), rozhodl příslušný orgán sociálního zabezpečení podle zvláštního právního předpisu ^{17c)}. Poznámka pod čarou ^{17c)} odkazuje na ustanovení § 6 odst. 4 písm. a) bod 12 organizačního zákona. Dříve z ustanovení § 12 odst. 1 věty první zákona o důchodovém pojištění, ve znění účinném od 01. 01. 1996 do 31. 12. 2006, vyplývalo, že po 31. prosinci 1995 byla náhradní dobou pojištění i doba účasti na pojištění osob uvedených v § 5 odst. 1 písm. s); podmínkou pro to, aby se tato doba účasti na pojištění hodnotila jako náhradní doba pojištění, bylo, že byla získána na území České republiky a že doba pojištění trvala aspoň jeden rok.

Ustanovení § 13 odst. 2 věta první zákona o důchodovém pojištění stanoví, že za náhradní dobu pojištění se považují též náhradní doby získané před 1. lednem 1996 podle předpisů platných před tímto dnem a doba pobírání důchodu za výsluhu let. Tomu odpovídá i ustanovení § 102a odst. 1 zákona o důchodovém pojištění, podle něž se účast na pojištění osoby pečující osobně o převážně nebo úplně bezmocnou osobu nebo částečně bezmocnou osobu starší 80 let, pokud spolu žijí v domácnosti, na důchodovém pojištění před 1. lednem 2007 posuzuje podle právních předpisů platných před tímto dnem.

Tímto dříve platným předpisem je ustanovení § 9 odst. 1 písm. k) zákona o sociálním zabezpečení, podle kterého, trvalo-li zaměstnání aspoň rok, započítávají se do něho tyto náhradní doby: k) doba osobní péče o blízkou osobu, která byla převážně nebo úplně bezmocná a nebyla umístěna v ústavu sociální péče nebo v obdobném zdravotnickém zařízení, a to nejdříve od 1. ledna 1976. Do uvedeného ustanovení je převzata též shodná úprava obsažená v § 11 odst. 1 písm. k) zákona č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění účinném do 30. 09. 1988 (dále jen „zákon č. 121/1975 Sb.“).

K tomu, aby tedy žalobkyni mohla být uznána péče o tchýni, resp. o její rodiče a rodiče manžela, zákon vyžaduje, aby prokázala osobní péči o některé z těchto blízkých osob v domácnosti (tj. mimo zdravotnické zařízení), trvání této péče (od kdy do kdy byla péče poskytována) a současně převážnou nebo úplnou bezmocnost opečovávané osoby, včetně doby trvání stavu bezmocnosti. Jen za období, kdy bylo prokázáno naplnění všech zákonem vyžadovaných podmínek, může být žalobkyni započtena odpovídající náhradní doba pojištění. Péče o osobu blízkou, která není bezmocná nebo která je pouze částečně bezmocná, s ohledem na požadavky zákona nárok na zápočet náhradní doby pojištění nezakládá.

Podle § 36 prováděcí vyhlášky definující pro účely § 70 zákona o sociálním zabezpečení pojem bezmocnosti je částečně bezmocný důchodce, který potřebuje dlouhodobě pomoc jiné osoby při některých nezbytných životních úkonech, například při mytí, česání a oblékání. Za částečně bezmocného se vždy považuje občan prakticky nevidomý (odst. 1). Převážně bezmocný je důchodce, který potřebuje kromě pomoci uvedené v odstavci 1 pravidelnou pomoc jiné osoby při hlavních životních úkonech, například při chůzi a při výkonu fyziologické potřeby. Za převážně bezmocného se vždy považuje občan úplně nevidomý (odst. 2). Úplně bezmocný je důchodce, který zcela pozbyl schopnost sebeobsluhy, potřebuje soustavné ošetřování a je odkázán trvale na pomoc jiné osoby při všech životních úkonech (odst. 3). V podstatě identickou úpravu posléze obsahovaly i odst. 1 až 3 § 2

vyhlášky č. 284/1995 Sb., kterou se provádí zákon o důchodovém pojištění, ve znění účinném do 13. 12. 2007 (dále jen „vyhláška č. 284/1995Sb.“).

Ustanovení § 6 odst. 4 písm. a) v bodě 11 *in fine* organizačního zákona v této souvislosti stanoví, že OSSZ rozhodují o době a rozsahu péče osoby pečující osobně o převážně nebo úplně bezmocnou osobu nebo částečně bezmocnou osobu starší 80 let, jde-li o doby péče o tyto bezmocné osoby po 31. prosinci 1995 do 31. prosince 2006, v bodě 12 pak stanoví, že rozhodují také o době a rozsahu péče osoby pečující osobně o osobu, která je podle zvláštního právního předpisu ^{52b)} závislá na pomoci jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost), jde-li o dobu péče o tuto osobu po 31. prosinci 2006, a o době a rozsahu péče osoby pečující osobně o osobu mladší 10 let, která je podle zvláštního právního předpisu ^{52b)} závislá na pomoci jiné osoby ve stupni I (lehká závislost). Poznámka pod čarou ^{52b)} odkazuje na ustanovení § 8 zákona o sociálních službách.

S tím dále souvisí ustanovení § 85 odst. 2 organizačního zákona, podle nějž se doby péče uvedené v § 6 odst. 4 písm. a) bodech 11 a 12 prokazují rozhodnutím OSSZ o době a rozsahu této péče. Návrh na zahájení řízení podle předchozí věty se podává na předepsaném tiskopisu; tento návrh lze podat nejdříve po skončení uvedené péče nebo v době jejího trvání v souvislosti s podáním žádosti o přiznání důchodu, nejpozději však do dvou let od skončení péče uvedené v § 6 odst. 4 písm. a) bodech 11 a 12. Návrh na zahájení řízení podle věty první může podat i pozůstalý, který uplatňuje nárok na vdovský, vdovecký nebo sirotčí důchod po občanu, který pečoval o osoby uvedené v § 6 odst. 4 písm. a) bodu 11 nebo 12. OSSZ předkládá žalované stejnopis rozhodnutí uvedeného ve větě první, a to do 8 dnů ode dne nabytí právní moci tohoto rozhodnutí.

Podle § 107a odst. 3 organizačního zákona lze nicméně o prominutí zmeškání lhůty uvedené v § 85 odst. 2 větě druhé požádat kdykoli.

Tuto úpravu dále modifikuje § 85 odst. 6 organizačního zákona, podle nějž rozhodnutí OSSZ podle § 6 odst. 4 písm. a) bodu 12 se považuje za podklad pro rozhodnutí orgánu příslušného rozhodovat o dávce důchodového pojištění, jestliže bylo vydáno po podání žádosti o tuto dávku; toto rozhodnutí se účastníku řízení nedoručuje a je obsaženo v rozhodnutí o dávce důchodového pojištění.

Protože však spor panuje o náhradní doby pojištění v souvislosti s péčí poskytovanou od roku 1980 do 30. 04. 1990, dále od 12. 03. 1992 do 01. 04. 1999 a konečně od 20. 03. 2006 do 10. 11. 2011, je třeba ve vztahu k obdobím do roku 1995 aplikovat ustanovení § 5 odst. 1 písm. a) bodu 1 organizačního zákona, podle nějž žalovaná rozhoduje o dávkách důchodového pojištění, pokud není v tomto zákoně stanoveno, že o nich rozhoduje jiný orgán sociálního zabezpečení, a zařizuje výplaty těchto dávek.

Dále pak je třeba zmínit obecné zmírňující ustanovení § 85 odst. 5 organizačního zákona, podle nějž k prokázání doby pojištění lze použít čestného prohlášení nejméně 2 svědků a žadatele o důchod nebo o úpravu důchodu, nelze-li tuto dobu prokázat jinak.

Jak vyložila nyní již ustálená judikatura NSS, naposledy např. v rozsudku ze dne 15. 04. 2015, č. j. 2 Ads 8/2015-52, úprava dokazování obsažená v organizačním zákoně je ve vztahu k zákonu č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“) v postavení úpravy zvláštní, která se uplatní přednostně. Jako subsidiárního procesního předpisu se ovšem i v řízení ve věcech důchodového pojištění použije správního řádu, ledaže by předpisy na úseku důchodového pojištění použitelnost správního řádu explicitně či

implicitně (existencí odlišné zvláštní úpravy) vylučovaly. Vyžadovat prokázání určité skutečnosti jen určitým důkazním prostředkem, pro správní orgán závazným, může správní orgán jen na základě výslovné zákonné autorizace (srov. § 50 odst. 4 správního řádu); jinak se uplatní ustanovení obecných předpisů o správním řízení, podle nichž lze k provedení důkazů užít všech důkazních prostředků, které jsou vhodné ke zjištění stavu věci (§ 51 odst. 1 správního řádu). Organizační zákon stanoví, že některé důkazní prostředky se užijí jako primární, a také upravuje zvláštním způsobem pravidla pro prokazování některých dob pojištění. Také dobu pojištění lze prokázat i obecnými důkazními prostředky. Účel ustanovení § 85 odst. 5 organizačního zákona spočívá v možnosti pojištěnce doložit po dosažení důchodového věku účast na důchodovém pojištění získanou v minulosti, a to často s odstupem řady desítek let, neboť zákonodárce si byl vědom skutečnosti, že po tak dlouhé době je často nanejvýš problematické předložit příslušné evidenční listy.

Ve vztahu k dobám péče uvedeným v § 6 odst. 4 písm. a) bod 11 zákona v uvedeném rozsudku NSS konstatoval, že § 85 odst. 2 organizačního zákona stanoví, že tyto doby se prokazují rozhodnutím OSSZ, což NSS vykládá tak, že zákon zde přenáší posouzení doby péče osoby pečující o převážně nebo úplně bezmocnou osobu na OSSZ s tím, že na vyšší úrovni již plné dokazování v tomto směru neprobíhá. Tato zvláštní úprava neomezuje způsoby dokazování, jejichž využití předvídá správní řád. Pouze se uplatní při rozhodování OSSZ postupem podle § 85 odst. 2 organizačního zákona a mezi tyto způsoby dokazování lze zahrnout i použití čestného prohlášení dle § 85 odst. 5 téhož zákona, přičemž toto čestné prohlášení může být podkladem pro rozhodnutí OSSZ. V řízení před žalovanou se dokazování provádí již jen rozhodnutím OSSZ o době péče uvedené v § 6 odst. 4 písm. a) bod 11 organizačního zákona.

Jak přitom NSS dovodil v žalobkyní odkazovaném rozsudku ze dne 24. 07. 2013, č. j. 6 Ads 15/2013-28, ustanovení § 85 odst. 2 tohoto zákona, které předepisuje prokazování dob osobní péče o blízkou převážně bezmocnou osobu uvedené v § 6 odst. 4 písm. a) bodu 11 rozhodnutím OSSZ, se však týká pouze dob po 31. prosinci 1995, kdy byla tato pravomoc OSSZ svěřena (toto ustanovení bylo do § 85 organizačního zákona doplněno novelou provedenou zákonem č. 160/1995 Sb., kterým se mění a doplňují některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o důchodovém pojištění, s účinností od 1. ledna 1996), nelze jej však použít na případy prokazování osobní péče před rokem 1990. Při absenci zvláštních procesních intertemporálních ustanovení to platí i pro dokazování osobní péče o převážně bezmocnou osobu, jež je náhradní dobou pojištění podle § 9 odst. 1 písm. k) zákona o sociálním zabezpečení ve spojení s hmotněprávním intertemporálním ustanovením § 13 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění. Jak navíc NSS v posledně citovaném rozsudku zmínil, nelze-li dosáhnout jistoty, je v tomto typu řízení dostatečným důkazním standardem pravděpodobnost.

Lze tedy shrnout, že je třeba rozlišit období od 01. 01. 1995, v němž § 12 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění vyžaduje prokázání osobní péče samostatným rozhodnutím OSSZ jakožto povinným důkazem ve smyslu § 50 odst. 4 správního řádu, které OSSZ vydá v samostatném řízení podle § 85 odst. 2 organizačního zákona, a období, v němž byla žalovaná povinna podle § 5 odst. 1 písm. a) bodu 1 organizačního zákona si dobu získaných náhradních dob pojištění v rámci rozhodování o dávkách důchodového pojištění posoudit sama (do 31. 12. 1994), a to včetně povinnosti zhodnotit navržené důkazy včetně čestných prohlášení, znaleckého posudku apod., které jsou za toto období důkazy přípustnými, neboť v řízení je třeba subsidiárně aplikovat právní úpravu dokazování ve správním řádu.

Řízení před OSSZ přitom mohla žalobkyně zahájit žádostí podanou na příslušném tiskopise (ne však předáním dopisu posudkovému lékaři OSSZ) a v tomto směru byla do jisté

míry poučována i v průběhu řízení předcházejícího vydání rozhodnutí žalované 03. 12. 2010. V takovém řízení by OSSZ byla povinna dobu péče posuzovat v souladu s obecnou úpravou správního řádu na základě veškerých dostupných podkladů včetně předloženého znaleckého posudku, čestných prohlášení, popř. výsledku těchto svědků, jestliže by jejich čestná prohlášení nepovažovala za dostatečně důvěryhodná, a to za současného přihlédnutí k speciálnímu ustanovení § 85 odst. 5 organizačního zákona, které žalobkyni pro případ důkazní nouze umožňovalo chybějící dobu pojištění (nevyjímajíc z toho náhradní doby pojištění) prokázat čestným prohlášením dvou svědků a jí samotné. Takové rozhodnutí OSSZ však žalobkyně v řízení nepředložila s výjimkou rozhodnutí ze dne 18. 04. 2008, jímž prokázala, že pečovala o svou matku, která byla od 02. 04. 1999 osobou částečně bezmocnou starší 80 let a později osobu závislou na péči jiné osoby ve II. stupni (tato péče přitom žalobkyni byla zohledněna jako náhradní doba pojištění až do data, od něž jí byl přiznán důchod). Za sporné období od 01. 01. 1995 do 01. 04. 1999 však žalobkyně ve správním řízení takové rozhodnutí nepředložila a s ohledem na tento chybějící, avšak zákonem nutně vyžadovaný podklad nemohla žalovaná rozhodnout jinak, než že za toto období žalobkyni žádnou náhradní dobu pojištění neuznala. V tomto směru napadené rozhodnutí ob stojí.

Napadené rozhodnutí však neobstojí ve vztahu ke spornému období od roku 1980 do 30. 04. 1990 a dále od 12. 03. 1992 do 31. 12. 1994. V tomto období byla žalovaná povinna posoudit vznik nároku na náhradní doby pojištění založené na péči o rodiče žalobkyně (v tomto směru nicméně žalobkyně odpovídající bezmocnost a péči netvrdila), resp. jejího manžela (jen sem směřovala argumentace žalobkyně) sama žalovaná a byla povinna se v tomto směru řádně vypořádat s důkazními prostředky předkládanými žalobkyní. Žalovaná však v napadeném rozhodnutí plně vyšla ze závěrů své posudkové lékařky, které jsou hrubě neúplné, neboť posudek nijak nevysvětluje, jakým způsobem hodnotila žalobkyní předložená čestná prohlášení tehdejších ošetřujících lékařů a zdravotní sestry (tedy odborníků, kteří patrně byli schopni zdravotní stav tchýně žalobkyně medicínsky zhodnotit) a zejména pak znalecký posudek MUDr. J. Š., který je navíc znalcem zapsaným pro obor posudkového lékařství a je tedy plně kvalifikován nejen pro hodnocení zdravotního stavu posuzovaných osob, ale i pro jeho podřazení pod příslušné posudkové kategorie včetně jednotlivých stupňů bezmocnosti. Jestliže znalec s ohledem na odborné podklady, jež měl k dispozici, byl schopen uzavřít, že stav tchýně žalobkyně byl v době její hospitalizace na geriatrickém oddělení takový, že je z něj možné dovodit, že již nejméně 5 let před touto hospitalizací byla nezbytná celodenní pomoc jiné osoby při složitějších úkonech, bylo třeba, aby žalovaná, resp. posudková lékařka tuto informaci vyhodnotila z hlediska kritérií § 36 prováděcí vyhlášky, podle nichž se určovala míra bezmocnosti. S ohledem na to, že závěr znalce se s těmito kritérii svou formulací („složitější“ úkony prováděcí vyhláška v § 36 jako rozřazovací kritérium nepoužívala) poněkud mýjí, nabízela se (vedle podrobnějšího rozboru provedeného vlastním posudkovým lékařem a zhodnocení podkladové dokumentace včetně dekurzu z geriatrické hospitalizace) možnost vyžádání písemného doplnění posudku znalce či důkaz jeho výsledkem, aby byly odstraněny pochyby, zda závěry znalce umožňují podřadit zdravotní stav posuzované v uvedené době alespoň pod ustanovení § 36 odst. 2 prováděcí vyhlášky (částečná bezmocnost ve smyslu odst. 1 by však nepostačovala, neboť náhradní dobou pojištění odměňoval celodenní péči o osobu částečně bezmocnou starší 80 let teprve zákon o důchodovém pojištění účinný od 01. 01. 1996; dříve taková péče náhradní dobu pojištění nezakládala, srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 03. 10. 2001, sp. zn. 30 Cdo 866/2001).

Rozhodně však nelze ustrnout na tom, jak žalovaná v odůvodnění napadeného rozhodnutí uvádí, že předložené důkazní prostředky nemohou nahradit posudek o bezmocnosti. Posudek o bezmocnosti si v případě náhradních dob pojištění do 31. 12. 1994 obstarává v rámci svého procesního postupu žalovaná a je povinna zhodnotit jeho správnost, úplnost a přesvědčivost, tj. není-li sama schopna existenci a míru bezmocnosti posuzované osoby posoudit, musí dohlédnout na to, že posudek bude dostatečně odůvodněn, bude se vypořádávat se všemi rozhodujícími skutečnostmi a bude logický a přesvědčivý. Není-li tomu tak, musí si vyžádat doplňující posudek, který takové vady odstraní, či revizní posudek. Otázky, jež nejsou odbornou medicínskou, resp. posudkovou záležitostí pak samozřejmě musí posoudit sama vedle tohoto posudku a provést k nim potřebné dokazování. Stejně tak může na požadavek posudkového lékaře zajistit provedení nezbytných důkazů (např. výsledku svědků), které by mohly přispět k objasnění skutkového stavu nezbytného pro jeho vlastní posudkovou činnost, a to ideálně i za přítomnosti tohoto posudkového lékaře, který ví nejlépe, na jaké okolnosti a na jaké charakteristiky chování, vzhledu a projevů posuzované osoby je třeba se svědků tázat a jaké doplňující informace je třeba v závislosti na odpovědích svědků ještě v zájmu upřesnění ověřit.

V tomto případě je nicméně posudek posudkové lékařky žalované zjevně nepřezkoumatelný, neboť z něj není vůbec zřejmé, proč nepovažuje za posudkově významné čestné prohlášení zdravotní sestry (potvrzené též ošetřujícím lékařem) o tom, že u tchýně žalobkyně byla již v 80. letech nutná celodenní péče, neboť byla upoutána na lůžko, nebo jakým způsobem zohlednila závěry znaleckého posudku. Žalovaná se pak tuto vadu sice pokusila odstranit paušálním prohlášením o nenahraditelnosti posudku o bezmocnosti, nicméně tento její závěr je nezákonný, neboť žalovaná i posudkový lékař byli povinni se s předloženými podklady srozumitelně a přezkoumatelně vypořádat. Již z tohoto důvodu soud musí napadené rozhodnutí zrušit jako nezákonné, neboť v důsledku této nezákonnosti nebyl řádně ve správním řízení předcházejícím vydání napadeného rozhodnutí řádně vyhodnocen skutkový stav, neboť i přes formální zmínku o nich nebyly důkazy předkládané žalobkyní vůbec zohledněny a nabízející se důkazní prostředky, které zjevně mohly přinejmenším do určité míry poskytnout relevantní informace (doplňující čestná prohlášení či přímo svědecké výpovědi autorů těchto prohlášení), nebyly před konstatováním důkazní nouze žalobkyně vyčerpány. V takovém případě je však závěr o důkazní nouzi a z něj plynoucí skutkové zjištění, že žalobkyni nesvědčí žádné náhradní doby pojištění v důsledku péče o svou tchýni, zjevně předčasný a nepřijatelný.

V dalším řízení tedy bude na žalované, aby ve spolupráci se svými posudkovými lékaři, resp. posudkovými lékaři OSSZ tyto důkazy vyhodnotila, v případě potřeby (zejména pokud jde o potřebu přesnější datace či charakteristiky v čestných prohlášeních popisovaných stavů) v souladu se správním řádem dokazování doplnila o další důkazy v podobě výsledku svědků a vysvětlila, proč dospěla ke konkrétním závěrům o době péče žalobkyně a zdravotním stavu opečovávaných osob. Přitom žalovaná nepomine skutečnost, že v případě prokazování starších (náhradních) dob pojištění, o něž v tomto případě jde, organizační zákon nevyžaduje dosažení praktické jistoty o skutkovém stavu, ale s ohledem na přípustnost použití čestných prohlášení podle § 85 odst. 5 zjevně akceptuje i závěry pravděpodobnostního charakteru, čemuž ostatně odpovídá i vyznění závěrů žalobkyní předkládaného znaleckého posudku o minimální délce nepříznivého zdravotního stavu tchýně žalobkyně. Teprve na základě řádného zhodnocení všech dostupných důkazních prostředků (tj. nejen důkazních prostředků, které žalovaná v rozhodnutí ze dne 03. 12. 2010 nesprávně uvádí jako jediné možné) bude možné zodpovědně uzavřít, v jakém rozsahu žalobkyně získala náhradní doby

pojištění v souvislosti s péčí o členy své rodiny a zda přece jen nezískala více než 15 let náhradních dob, které by odůvodňovaly výpočet důchodu podle ustanovení § 19a zákona o důchodovém pojištění. Ve vztahu k argumentaci žalobkyně uplatňované ve správním řízení je však třeba podotknout, že náhradní dobu pojištění nelze získat zvlášť za každou opečovávanou osobu. Jeden rok souběžné doby péče o dvě převážně či zcela bezmocné osoby zakládá nárok jen na jeden rok náhradní doby pojištění.

Vzhledem k tomu, že soud napadené rozhodnutí zrušil, otevírá se současně žalobkyni teoretická možnost požádat na příslušném tiskopisu OSSZ podle § 85 odst. 2 organizačního zákona za současného podání žádosti podle § 107a odst. 3 téhož zákona o prominutí zmeškání dvouleté lhůty pro podání žádosti např. z důvodu nesprávného poučení o možných důkazních prostředcích, jimiž lze stupeň bezmocnosti, resp. závislosti na péči jiné osoby prokazovat, o vydání rozhodnutí podle § 6 odst. 4 písm. a) bodu 11 o době a rozsahu péče poskytované žalobkyní jejím rodičům, samozřejmě za předpokladu, že žalobkyně má k dispozici odpovídající důkazní prostředky (nejlépe lékařské zprávy, neboť se jedná o otázku odborného posouzení, pro niž laické pozorování zprostředkované výpovědi případných svědků zpravidla nemůže přinést dostatečně relevantní podklady, nejde-li o evidentní charakteristiky v podobě dlouhodobé nepohyblivosti, slepoty apod.), které by mohly prokázat, že někdo z nich byl v době od 01. 01. 1995 do 01. 04. 1999 osobou převážně nebo zcela bezmocnou. Vzhledem k tomu, že ještě v roce 2008 byla matka žalobkyně považována pouze za částečně bezmocnou (v důsledku čehož osobní péče o ni zakládala nárok na náhradní dobu pojištění až od jejích 80. narozenin), lze však vyslovit jisté pochyby, zda vůbec takový zdravotní stav byl vůbec dán. O zdravotním stavu otce žalobkyně pak ze správního spisu žádné informace známy nejsou. OSSZ by přitom byla povinna v rámci svého řízení vyhodnotit všechny dostupné podklady a důkazní prostředky v souladu s ustanoveními subsidiárně použitelného správního řádu, tak jak soud shora připomenul i žalované. Rozhodnutí OSSZ by pak bylo ve smyslu § 85 odst. 6 organizačního zákona přímým podkladem pro rozhodnutí žalované.

Žalobkyně však nemá pravdu v případě druhého žalobního bodu, který žalované vytýká, že jí doplatek důchodu přiznala jen pět let nazpět od data vydání napadeného rozhodnutí.

Je třeba říci, že pokud žalovanou aplikované ustanovení § 56 odst. 1 písm. b) věta poslední zákona o důchodovém pojištění stanoví, že důchod nebo jeho zvýšení se doplatí ode dne, od něhož důchod nebo jeho zvýšení náleží, v případě, že důchod nebyl přiznán nebo byl vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží, nebo byl neprávem odepřen, anebo byl přiznán od pozdějšího data, než od jakého náleží, v důsledku nesprávného postupu orgánu sociálního zabezpečení, toto ustanovení nepochybně dopadá i na případy, kdy posudkový lékař (zde komise ONV) vydá neúplný či nepřesvědčivý posudek a orgán sociálního zabezpečení z jeho závěrů bez dalšího vyjde, aniž by zajistil nápravu tím, že od posudkového lékaře vyžádá doplnění posudku o vypořádání opominutých podkladů, doplnění chybějící či nesrozumitelné argumentace nebo odstranění jiných zjevných vad a nepřesností.

Žalobkyně nemá pravdu, už pokud tvrdí, že rozsudek NSS ze dne 18. 07. 2014, č. j. 5 Ads 94/2014-22, dovodil, že za nesprávný postup ve smyslu § 56 odst. 1 písm. b) věty poslední zákona o důchodovém pojištění je třeba považovat i pochybení posudkového lékaře při posouzení zdravotního stavu. Uvedený rozsudek bez dalšího nespojuje povinnost zpětného doplatku důchodu bez omezení jen s pochybením posudkového lékaře správy sociálního zabezpečení (s prostým „posudkovým omylem“ ve smyslu odlišného odborného náhledu na tytéž skutkové okolnosti), nýbrž teprve s tím, že orgán sociálního zabezpečení (žalovaná) závěry vadného (nepřesvědčivého, neúplného) posudku, který je pro ni závazný, převzal,

a proto je i jeho rozhodnutí zatíženo stejným nedostatkem bez ohledu na to, zda pochybení posudkového lékaře zjistil či zjistit mohl.

V tomto případě k takovému nesprávnému postupu ovšem došlo, neboť posudek komise ONV ze dne 29. 11. 1990 byl ve zjevném rozporu s podkladovou lékařskou zprávou tehdejšího ošetřujícího lékaře ze dne 14. 11. 1990, neboť zcela přešel celou řadu v něm obsažených údajů (inkontinence, neschopnost provést osobní hygienu, potřebu trvalého dohledu), které svědčily pro přiznání vyššího stupně bezmocnosti tchýně žalobkyně, a naopak uváděl v přímém rozporu s ním neschopnost otvírání a zavírání dveří, což bylo (při nezměněných podkladech spočívajících pouze v lékařské zprávě ze dne 14. 11. 1990) napraveno teprve posudkem posudkové lékařky OSSZ ze dne 07. 07. 2014. Ve smyslu citované důvodové zprávy k zákonu č. 306/2008 Sb. tak došlo k tomu, že orgán sociálního zabezpečení (resp. jeho posudkový lékař) měl k dispozici všechny poklady plně a jednoznačně prokazující vyšší stupeň bezmocnosti posuzované, přesto však v přímém rozporu s nimi stanovil stupeň bezmocnosti nižší a v důsledku toho byl původně žalobkyni přiznán starobní důchod od pozdějšího data a v jiné výši.

Jak ovšem zcela správně poukázal žalovaný prostřednictvím odkazu na rozsudek NSS ze dne 18. 08. 2011, č. j. 3 Ads 94/2010-99, znění § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, jejíž se žalobkyně dovolává, bylo do zákona vloženo teprve s účinností od 01. 01. 2009 zákonem č. 306/2008 Sb. Předtím toto ustanovení konstatovalo, že v případě zjištění, že důchod byl přiznán nebo je vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží, nebo byl neprávem odepřen, anebo byl přiznán od pozdějšího data, než od jakého náleží, se důchod zvýší nebo přizná, a to ode dne, od něhož důchod nebo jeho zvýšení náleží, nejvýše však tři roky nazpět ode dne zjištění nebo uplatnění nároku na důchod nebo jeho zvýšení.

Přechodné ustanovení čl. II bodu 14 zákona č. 306/2008 Sb. přitom stanovilo, že za dobu před 1. lednem 2009 se důchod nebo jeho zvýšení doplatí ve výši, v níž důchod správně náležel, nejvýše v rozsahu stanoveném právními předpisy účinnými ke dni 31. prosince 2008.

Protože žalobkyni byl napadeným rozhodnutím dodatečně přiznán důchod od 20. 03. 2006, přičemž původně jí tento důchod byl přiznán od 29. 03. 2007, na dávky důchodu náležející v případě správného výpočtu za dobu mezi těmito daty, resp. rozdíl na výši důchodu náležející do 31. 12. 2008, jí nárok vzniknout nemohl, neboť podle § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění ve znění účinném do 31. 12. 2008 jí mohl náležet jen za tři roky nazpět ode dne zjištění tohoto nároku. K zjištění nároku v tomto případě došlo (jak vyplývá z obsahu správního spisu) dne 13. 07. 2014, kdy na nesoulad posudku komise ONV s podkladovým lékařským nálezem upozornila veřejná ochránkyně práv a vyvolala tím postup z moci úřední, který vedl k vydání rozhodnutí žalované ze dne 23. 10. 2014 a posléze napadeného rozhodnutí. V souladu s ustanovením § 56 odst. 1 písm. b) zákona o důchodovém pojištění, ve znění účinném do 31. 12. 2008, které je v tomto případě v souladu s čl. II bodem 14 (nikoliv bodem 1, jak uvádí žalovanou odkazovaný rozsudek NSS; viz též důvodovou zprávu k zákonu) zákona č. 306/2008 Sb. zněním rozhodným, žalobkyni ve skutečnosti náležel doplatek důchodu pouze ode dne 17. 06. 2011.

Shodně ostatně na běh prekluzivní lhůty v případě rozhodnutí o změně data přiznání důchodu vydaného z moci úřední nahlíží i NSS, který v rozsudku ze dne 12. 07. 2006, č. j. 6 Ads 58/2005-44, v obdobné souvislosti uvedl: „*Nárok na dávku nezaniká uplynutím času; nárok na výplatu však zaniká uplynutím stanovené doby; obecně je tato lhůta tříletá; v případě změny dávky spočívající v jejím zvýšení platí toto pravidlo rovněž s tou modifikací, že se pamatuje na případy, kdy je postupováno ex offio, a pak se možnost doplatit dávku zpětně*

váže na den zjištění, že dávka byla vyplácena v nižší částce, než náleží [jinak platí obecné pravidlo o zániku nároku na výplatu uplynutím tří let ode dne, za který důchod nebo jeho část náleží-poněvadž nárok na výplatu vzniká splněním podmínek nároku, podmínek na výplatu a podáním žádosti o přiznání nebo vyplácení důchodu (§ 54 odst. 2 cit. zákona č. 155/1995 Sb.) bude zánik nároku na výplatu časově spojován pravidelně s uplatněním žádosti o důchod (žádosti o změnu důchodu)].“

Lze tedy konstatovat, že v tomto směru je tedy napadené rozhodnutí nezákonné jen ve prospěch žalobkyně, a proto druhý žalobní bod důvodný není. To však nic nemění na tom, že napadené rozhodnutí jako celek obstát nemůže, neboť se řádně nezabývalo dokazováním ve věci možných náhradních dob pojištění, jež žalobkyně měla získat osobní péčí o svou tchýni v období od roku 1980 do 31. 12. 1995. Proto jej soud podle § 78 odst. 1 s. ř. s. zrušil a věc vrátil žalované k dalšímu řízení, v němž řádně zhodnotí důkazní prostředky předkládané žalobkyní v souladu se zásadami vytčenými v odůvodnění tohoto rozsudku.

O náhradě nákladů řízení rozhodl soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s. Žalovaná nemá právo na náhradu nákladů řízení, neboť ve věci neměla úspěch. Žalobkyni, která byla ve věci úspěšná, soud přiznal náhradu nákladů řízení ve výši 154,- Kč odpovídající nákladům na poštovné.

Poučení: Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

V Praze dne 17. srpna 2016

Mgr. Ing. Petr Šuránek, v. r.
samosoudce

Za správnost:
Božena Kouřimová